

РОЗВИТОК МНЕМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Стахова Ольга Олександрівна

кандидат психологічних наук, доцент

Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

Шишилова Оксана Дмитрівна

здобувач вищої освіти магістерського рівня

Соціально-психологічний факультет

Житомирський державний університет

імені Івана Франка, Україна

У сучасній системі освіти серед пріоритетних напрямів досліджень виокремлюють розвиток пам'яті як одного з ключових пізнавальних процесів дітей дошкільного віку. Мнемічна складова психічного розвитку дошкільнят, зокрема з порушеннями мовлення, визначає їх здатність активно пізнавати навколишній світ, здобувати нові знання, фіксувати, зберігати та відтворювати їх, що є необхідною передумовою успішної соціалізації та готовності дітей до навчальної діяльності в школі.

Однак результати констатувального експерименту, отримані нами під час емпіричного дослідження, виявили недостатній рівень сформованості

зазначеного психологічного утворення у структурі когнітивної сфери вихованців закладу дошкільної освіти з логопатологією.

Аналіз особливостей розподілу рівнів пам'яті засвідчив недостатність розвитку мнемічних процесів у дошкільників із мовленнєвими розладами: у 33% досліджуваних дітей дошкільного віку зафіксовано середній рівень її сформованості, тоді як у решти 67% – низький рівень. Випадків високого рівня пам'яті у даній вибірці не виявлено.

Наявні прогалини у становленні досліджуваного психологічного утворення зумовлюють необхідність цілеспрямованого, планомірного та систематичного впливу, спрямованого на їх подолання.

З метою реалізації поставленого вище завдання, зважаючи на здобутки ряду представників психолого-педагогічної науки [1-7], нами була розроблена розвивально-корекційна програма «Мандрівка у світ пізнання». Її концепція спрямована на підвищення кількісних і якісних показників пам'яті дошкільнят із порушеннями мовленнєвого розвитку. Основні змістовні й процесуальні аспекти програми представлено у Таблиці 1.

Таблиця 1. План психолого-педагогічної корекційної програми «Мандрівка у світ пізнання»

№ заняття / тривалість	Тема заняття / мета	Структура заняття
Заняття 1 / 30 хв.	Заняття: «У світі LEGO» Мета заняття: встановлення довірливого контакту з учасниками корекційної програми, сприяння емоційно-піднесеному настрою з використанням цеглинок LEGO, формування невимушеної та доброзичливої атмосфери; розвивання креативності і фантазії шляхом пошуку нових образів та уявних порівнянь, пов'язаних із цеглинками LEGO; виховання інтересу до навчальної діяльності через використання ігрового та практичного матеріалу.	Організаційний момент. Ранкове коло «Доброго ранку, любі малята!». Основна частина. Гра «Чарівна цеглинка», вправа «Виклади за зразком», руханка з цеглинками LEGO, вправа «Цеглинка-римівка», вправа «Відгадай голос». Підсумок. Обмін враженнями.
Заняття 2 / 30 хв.	Заняття: «Чарівні емоції» Мета заняття: формування у дошкільнят усвідомленого ставлення до емоційного світу людини, розкриття значення емоцій та їхнього впливу на настрій; розвивання комунікативних навичок, доброзичливості, співпереживання; виховання дружніх відносин в колективі.	Організаційний момент. Ранкове коло «Привіт, привіт!». Основна частина: Вправа «Цеглинку обирай, емоцію називай», психогімнастика «Відтвори на обличчі», руханка «Емоції навпаки», вправа «Кольорова вода», вправа «На що схожа емоція» (робота в парі), вправа «Впізнай емоцію за голосом». Підсумок. Обмін враженнями.

№ заняття / тривалість	Тема заняття / мета	Структура заняття
Заняття 3 / 30 хв.	Заняття: «Наша рідна Україна» Мета: формування у дошкільнят почуття любові та гордості за свою Батьківщину, розширення знань про Україну, її символи; розвивання патріотичних почуттів, бажання берегти та примножувати традиції українського народу; виховання поваги до культурної спадщини рідного краю.	Організаційний момент. Ранкове коло «Мандрівка у новий день», привітання «Любіть Україну». Основна частина. Вправа «Казка про Україну», руханка «Українка», вправа «Україна – рідний край!», вправа «Символи України». Підсумок. Обмін враженнями.
Заняття 4 / 30 хв.	Заняття: «У світі казок» Мета: формування інтересу придумувати власні казки, розуміння її змісту, послідовності подій; розвивання фантазії, співпереживання героям казки; виховання бажання наслідувати позитивних героїв та уникання негативних вчинків.	Організаційний момент. Привітання «Здрастуй, сонечко!» Основна частина. Вправа «Казка на новий лад», вправа «Хто в будиночку живе?», руханка «Казкові герої», гра «Ключ від казкового будиночка», вправа «Допоможи звірятам», психогімнастика «Маленьке сонечко». Підсумок. Обмін враженнями.
Заняття 5 / 30 хв.	Заняття: «Тасмниці дерев» Мета: поглиблення знань дітей про дерева, їх зовнішній вигляд, характерні особливості; розвивання спостережливості; виховання турботливого ставлення до живої природи.	Організаційний момент. Привітання «Доброго ранку, ліси і поля». Основна частина. Вправа «Оживи картинку», вправа «Зачаровані дерева», фізкультхвилинка «Вітерець», вправа «Зроби як я», вправа «Знайди відмінності». Підсумок. Обмін враженнями.
Заняття 6 / 30 хв.	Заняття: «Машини спецпризначення» Мета: формування уявлення дітей про поняття «безпека», розширення знань про можливі небезпеки вдома, на вулиці та в дитячому садку; розвивання здатності слухати інструкції та виконувати їх послідовно; виховання обережності та позитивного ставлення до правил безпечної поведінки.	Організаційний момент. Привітання «Сонечко встало, іде новий день». Основна частина. Вправа «Що означає слово «безпека»?», вправа «Впізнай звук?», вправа «Куди поїхали машини?», руханка «Я їду на машині», вправа «Чарівний гараж». Підсумок. Обмін враженнями.

№ заняття / тривалість	Тема заняття / мета	Структура заняття
Заняття 7 / 30 хв.	Заняття: «Мешканці лісу» Мета: розширення знань дітей про лісових тварин, їхні домівки та спосіб життя; формування вмінь встановлювати асоціації, порівнювати та узагальнювати; розвивання уміння працювати в групі та взаємодіяти з однолітками; виховання дбайливого ставлення до тварин.	Організаційний момент. Ранкове коло «Сонце зранку усміхається». Основна частина. Вправа «Домалюй», руханка «Чарівний ліс», вправа «Будинок для звірят», вправа «Життя тварин у лісі», вправа «Меморі. Лісові звірята» (робота в парах). Підсумок. Обмін враженнями.
Заняття 8 / 30 хв.	Заняття: «Професії» Мета: поглиблення знань про різні професії та їх значення в житті людини й суспільства; формування навичок класифікації та встановлення логічних зв'язків (професія – знаряддя праці – місце роботи); розвивання поваги до різних професій; виховання інтересу до майбутнього вибору професії та розуміння її важливості для суспільства.	Організаційний момент. Привітання «Привіт, привіт». Основна частина. Вправа «Необхідні речі», вправа «Мрії маленького Максимка», руханка «Гарні професії», вправа «Чарівна коробочка», вправа «Будівлі професій», вправа «Намалюй професію». Підсумок. Обмін враженнями.
Заняття 9-10 / 60 хв.	Заняття «Міст дружби» Мета: Підбиття підсумків проведеної психокорекційної роботи; здійснення повторної діагностики для виявлення особливостей прояву й рівня розвитку пам'яті у дошкільників із вадами мовлення.	Організаційний момент. Ранкове привітання «День новий розпочинаємо, радо всіх вітаємо». Основна частина. Вправи «Запам'ятай 10 слів», «Картинки», «Пари слів». Підсумок. Вправа «Комплімент для друга»

Застосування комплексу методичних прийомів, зокрема ритмічних вправ, римування, елементів мнемотехніки, моделювання за зразком, а також арттерапевтичних методів, казкотерапії, рухливих ігор, заснованих на принципах ігрової діяльності та використанні конструктора LEGO, було спрямовано на підвищення рівня розвитку мнемічної складової когнітивної сфери досліджуваних із вадами мовлення.

Проведення на останніх заняттях розвивальної програми психодіагностичного зрізу дозволило оцінити ефективність запропонованого нами психолого-педагогічного супроводу. Відтак, метою нашої подальшої дослідницької роботи є висвітлення результатів формуального експерименту з підвищення показників пам'яті дітей дошкільного віку з логопатологією, зокрема у наших майбутніх наукових публікаціях.

Список використаних джерел

1. Барташнікова І.А. Розвиток сенсорних здібностей і пам'яті у дітей 5-6 років: навч. посіб. 2-е вид., переробл. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2007.
2. Діагностика та розвиток пам'яті у дітей: методичні рекомендації / уклад. Н.І. Коцюбанська. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський багатoproфільний навчально-реабілітаційний центр, 2014. 59 с.
3. Доброштан Н., Куліш О. Вікові особливості у дослідженнях видів і процесів пам'яті // Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. Львів, 2020. Вип. 7. С. 37-44.
4. Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 293 с.
5. Ладивір С.О. Пізнавальний розвиток старшого дошкільника // Дошкільна освіта. 2019. № 3. С. 25-39.
6. Пічкур О.В. Особливості пам'яті у старших дошкільників з тяжкими порушеннями мовлення. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/d43eccc6-a511-42ff-968999e809e3801c/content> (дата звернення: 10.02.2025).
7. Христюк І.Г. Розвиток пам'яті дошкільників. URL: <https://vseosvita.ua/blogs/rozvytok-pamiaty-doshkilnykiv-87066.html> (дата звернення: 28.08.2025).